

ชื่อผลงานวิจัย (ไทย)

การศึกษารูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

ชื่อผลงานวิจัย (อังกฤษ)

A Study of the Model and Process of the Teacher's Council Professional Network for Professional Development

ชื่อนักวิจัย

ผู้วิจัย ดร.วิษณุ ทรัพย์สมบัติ

ผู้วิจัยร่วม ดร.วราภรณ์ แยมทิม
ดร.ศศิธร เชี่ยวกอ
ดร.ชวลิต โพธิ์นคร

ปีที่ผลงานวิจัยเสร็จ

พ.ศ. 2551

ประเภทของงานวิจัย

ครูและบุคลากรทางการศึกษา

คำสำคัญ

เครือข่ายวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพ

ความเป็นมา/หลักการและเหตุผล

ประกาศของสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2550 เกี่ยวกับการจัดตั้งเครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพ คุรุสภาได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของเครือข่ายที่จัดตั้งขึ้นไว้ 4 ข้อ คือ 1) วางแผนการปฏิบัติงานของเครือข่าย 2) พัฒนาหลักสูตรของเครือข่ายที่เน้นการพัฒนาสู่มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ 3) ดำเนินการจัดกิจกรรมการพัฒนาที่หลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทและความต้องการของสมาชิก และ 4) การดำเนินกิจกรรมให้ยึดหลักการมีส่วนร่วม การประสานประโยชน์ การใช้ทรัพยากรร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการความรู้ของสมาชิกในเครือข่าย หลักการสร้างเครือข่ายพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาที่คุรุสภากำหนดไว้มี 3 ข้อ คือ ข้อแรกจัดให้มีการรวมกลุ่มในรูปของกลุ่ม ศูนย์ โรงเรียน ชมรม สมาคม ข้อสองมีความหลากหลายในการจัดกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ และข้อสามเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง คือ ศูนย์เครือข่ายมาตรฐาน

วิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา (ศมจ.) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถาบันการศึกษา สมาคม ชมรมวิชาชีพ และ กลุ่มโรงเรียน

จากบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการจัดตั้งเครือข่ายวิชาชีพของครูสภาเพื่อยกระดับและพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภาเพื่อการพัฒนาวิชาชีพในแต่ละเครือข่าย โดยกำหนดประเภทของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภาเป็น 4 ประเภท คือ 1) เครือข่ายวิชาชีพครู 2) เครือข่ายวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา 3) เครือข่ายวิชาชีพผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของกลุ่ม ศูนย์ โรงเรียน ชมรม และสมาคม และ 4) ศูนย์เครือข่ายครูสภา คือ ศูนย์มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา (ศมจ.)

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภา/ศูนย์เครือข่ายฯ
- 2) เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ
- 3) เพื่อสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีการปฏิบัติดี (good practice) สำหรับใช้เป็นต้นแบบในการเผยแพร่และขยายผล
- 4) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภา

วิธีการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการสำรวจสภาพการดำเนินงานและความต้องการจำเป็นของเครือข่ายวิชาชีพเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของครูสภา ประชากรการวิจัยมีจำนวน 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นกลุ่มเครือข่ายวิชาชีพ จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครู กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา และกลุ่มผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ที่ตั้งอยู่กระจายอยู่ในทุกภาคภูมิศาสตร์ รวมทั้งสิ้นจำนวน 199 เครือข่าย โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธาน/รองประธานเครือข่ายวิชาชีพ จำนวน 199 คน และสมาชิกเครือข่าย จำนวน 1,117 คน และกลุ่มที่สองเป็นศูนย์เครือข่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา (ศมจ.) ซึ่งตั้งอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 1 รวม จำนวน 75 จังหวัด โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วยประธาน/รองประธานศูนย์เครือข่ายฯ จำนวน 38 คน กรรมการศูนย์เครือข่ายฯ จำนวน 55 คน และเลขานุการศูนย์เครือข่ายฯ จำนวน 36 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้มีจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสำรวจสภาพและรูปแบบการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ สำหรับประธานเครือข่ายวิชาชีพและประธานศูนย์เครือข่ายฯ 2) แบบสำรวจสภาพและรูปแบบการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ สำหรับสมาชิกในเครือข่ายวิชาชีพ กรรมการและเลขานุการศูนย์เครือข่ายฯ และ 3) ประเด็นคำถามเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์ประธานเครือข่ายวิชาชีพ และประธานศูนย์เครือข่ายฯ ผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือพบว่าโมเดลกรอบการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพแก่สมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ พบว่า Chi-square = 101.317, df=103, P=0.381, GFI=0.958, AGFI=0.923 และ RMR=0.0419 ส่วนตัวแปรโมเดลผลการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ พบว่า Chi-square = 117.961, df=106, P=0.201, GFI=0.993, AGFI=0.982 และ RMR= 0.004 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือการวัดตัวแปรทั้งสองตัวแปรมีความตรงเชิงโครงสร้าง ส่วนการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ครอนบาค โดยแบบสอบถามที่วัดเกี่ยวกับกรอบการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพเครือข่าย และแบบสอบถามที่วัดเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาสมาชิกของเครือข่ายวิชาชีพ ครูสภา มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.966 และ 0.987 ตามลำดับ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติภาคบรรยาย (descriptive analysis) การเปรียบเทียบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ย (Anova) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจเยี่ยมเชิงประเมิน (evaluation site visit) เครื่องข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีการปฏิบัติดี (good practice) ที่ตั้งกระจายอยู่ในทั้ง 4 ภาคภูมิศาสตร์ จาก 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดเลย จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดเชียงราย และเป็นศูนย์เครือข่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา (ศมจ.) จำนวน 2 แห่ง ที่ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดเลย และภาคตะวันออก คือ จังหวัดจันทบุรี โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลาย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (depth interview) กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง การจัดสนทนากลุ่ม (focus group) การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ การเข้าชมเว็บไซต์ และการสังเกตบรรยากาศ สถานที่และปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายวิชาชีพ แล้วทำการสังเคราะห์รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีการปฏิบัติดี (good practice) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 3 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของคุรุสภา โดยจัดประชุมกลุ่มประธาน/รองประธานเครือข่ายวิชาชีพ และผู้อำนวยการศูนย์เครือข่ายมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพทางการศึกษา (ศมจ.) และคณะกรรมการของศูนย์เครือข่ายฯ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในช่วงการลงพื้นที่ที่ตรวจเยี่ยมเครือข่ายวิชาชีพของคุรุสภา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. การดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ

1.1) สภาพการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ พบว่าเครือข่ายวิชาชีพส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการจัดตั้งเครือข่ายตั้งแต่ 1-3 ปี มีจำนวนสมาชิกในเครือข่ายไม่มากนัก คือ ประมาณ 1-50 คน ระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าเป็นสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ คือ 1-3 ปี อายุเฉลี่ยของสมาชิกในเครือข่ายวิชาชีพอยู่ในช่วง 36-45 ปี และในรอบปี 2550 กลุ่มเครือข่ายวิชาชีพส่วนใหญ่ได้งบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานเลขาธิการคุรุสภาเช่นเดียวกับศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) จำนวนงบประมาณโดยเฉลี่ยที่เครือข่ายวิชาชีพได้รับส่วนใหญ่น้อยกว่า 30,000 บาท ในขณะที่ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ส่วนใหญ่ได้รับงบประมาณตั้งแต่ 30,000-35,000 บาท กิจกรรมเพื่อการพัฒนาวิชาชีพของเครือข่ายวิชาชีพใช้การประชุมเชิงปฏิบัติการในช่วงเวลาเสาร์-อาทิตย์ เช่นเดียวกับศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) แต่ศูนย์เครือข่ายฯ มักใช้การฝึกอบรม นอกจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้วกลุ่มเครือข่ายวิชาชีพยังจัดทำสื่อมัลติมีเดีย เช่น โฮมเพจ/เว็บไซต์ให้สมาชิกได้ศึกษา ในขณะที่ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ใช้การเผยแพร่เอกสาร/นวัตกรรม/สื่อ ประเด็นส่วนใหญ่ในการพัฒนาวิชาชีพแก่สมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ขณะที่ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) เป็นเรื่องการเลื่อนวิทยฐานะของครู

การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ พบว่ามีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานโดยใช้แบบสอบถาม และใช้โทรศัพท์ในการติดต่อสื่อสาร ลักษณะการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายอื่นของเครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ ใช้กิจกรรมพบกลุ่ม การขยายเครือข่ายวิชาชีพและจำนวนเครือข่ายวิชาชีพที่ศูนย์เครือข่ายฯ ดำเนินการในรอบปี 2550 พบว่าส่วนใหญ่มีการดำเนินการพัฒนาวิชาชีพให้กับสมาชิกของศูนย์เครือข่ายฯ ประมาณ 8-12 แห่ง แต่ยังไม่มีการดำเนินการเพื่อขยายเครือข่ายวิชาชีพไปยังสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน สำหรับระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ในภาพรวมจำแนกตามประเภทของผู้ให้ข้อมูล พบว่ากลุ่มประธานเครือข่ายวิชาชีพมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานในภาพรวมระดับมาก ขณะที่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพมีความพึงพอใจระดับปานกลางเช่นเดียวกับศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.)

1.2) สภาพกรอบการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ เพื่อพัฒนาวิชาชีพให้แก่สมาชิกของเครือข่ายวิชาชีพ และระดับความสำเร็จในการปฏิบัติ พบว่า ด้านการวิเคราะห์และทบทวน ในขั้นตอนของการวิเคราะห์แนวโน้มในการพัฒนาวิชาชีพเพื่อกำหนดรูปแบบและกิจกรรมการพัฒนา สมาชิก/เครือข่ายมีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด ด้านการวางแผน ในขั้นตอนของการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาที่สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิก/เครือข่าย มีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด ด้านการพัฒนา ในขั้นตอนของการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด และด้านการประเมินผล ในขั้นตอนของติดตามและประเมินผลการพัฒนาสมาชิก/เครือข่ายมีผลการปฏิบัติงานมากที่สุดโดยมีระดับความสำเร็จในการปฏิบัติทุกขั้นตอนของทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง

1.3) สภาพกรอบการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ในการพัฒนาวิชาชีพให้แก่สมาชิก/เครือข่ายวิชาชีพ และระดับความสำเร็จในการปฏิบัติ พบว่าด้านการวิเคราะห์และทบทวน ในขั้นตอนของการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินงานของสมาชิก/เครือข่ายเพื่อใช้กำหนดแผนงานของศูนย์เครือข่ายฯ มีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด โดยมีระดับความสำเร็จในการปฏิบัติทุกขั้นตอนอยู่ในระดับน้อย ด้านการวางแผน ในขั้นตอนของกำหนดปฏิทิน ระยะเวลา วิธีการประเมินผล และผู้รับผิดชอบฝ่ายต่าง ๆ มีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด แต่มีระดับความสำเร็จในการปฏิบัติในขั้นตอนการจัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์ฯ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย ด้านการพัฒนา ในขั้นตอนของการจัดอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการมีผลการปฏิบัติงานมากที่สุด แต่มีระดับความสำเร็จในการปฏิบัติในขั้นตอนจัดประชุมเพื่อชี้แจงแนวทางการดำเนินงานต่างๆ แก่สมาชิก/เครือข่ายอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนขั้นตอนอื่นๆ อยู่ในระดับน้อย และด้านการประเมินผล ในขั้นตอนของติดตามและประเมินผลการพัฒนาสมาชิก/เครือข่าย และขั้นตอนของการให้สมาชิก/เครือข่ายมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานมีผลการปฏิบัติงานมากที่สุดโดยมีระดับความสำเร็จในการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยที่สุด

1.4) การเปรียบเทียบระดับความสำเร็จในการปฏิบัติของเครือข่ายวิชาชีพ และศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) จำแนกตามตัวแปรภูมิหลัง

1.4.1) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการปฏิบัติของเครือข่ายวิชาชีพ จำแนกตามตัวแปรภูมิหลัง 12 ตัวแปร พบว่าตัวแปรรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาสมาชิก ความถี่ในการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนา การติดตามประเมินผล รูปแบบการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการปฏิบัติมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนาสมาชิก ความถี่ในการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนา การติดตามประเมินผล รูปแบบการสื่อสาร และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต่างกัน

1.4.2) ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการปฏิบัติ จำแนกตามตัวแปรภูมิหลังของศูนย์เครือข่ายฯ จำนวน 8 ตัวแปร พบว่าตัวแปรการติดตามประเมินผลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าค่าเฉลี่ยความสำเร็จในการปฏิบัติมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีการติดตามประเมินผลต่างกัน

2. ผลวิเคราะห์ระดับความต้องการจำเป็นการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยวิธีการวิเคราะห์เมทริกซ์ ของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโครงสร้างของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ด้านบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านกระบวนการและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ และด้านผลการดำเนินงานโดยแบ่งตามมิติย่อยอีก 4 ด้าน คือ ด้านการสร้างพื้นที่ทางสังคม ด้านการสร้างตัวตนของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ด้านการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และด้านการสร้างชุมชนแนวปฏิบัติ จำแนกตามกลุ่มตัวอย่าง 3 ประเภท คือ ประธานเครือข่ายฯ สมาชิกเครือข่ายฯ และศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) พบว่าความต้องการจำเป็นในทุกด้านของประธานเครือข่ายวิชาชีพและสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพอยู่ในกลุ่มดีมาก กล่าวคือ ประธานเครือข่ายและสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยในการดำเนินงานตามสภาพเป็นจริงอยู่ในระดับสูงและสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับสูงในทุกด้าน ส่วนกลุ่มตัวอย่างของศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) อยู่ใน

กลุ่มที่ควรพัฒนา คือ มีค่าเฉลี่ยในการดำเนินงานของศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ตามสภาพเป็นจริงอยู่ในระดับต่ำ และสภาพที่คาดหวังอยู่ในระดับต่ำในทุกด้าน

2.1) ผลการเปรียบเทียบระดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพ จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพทั้งในภาพรวมและองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน ได้แก่ โครงสร้างของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ กระบวนการและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และผลการดำเนินงาน จำแนกตามกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ ประธานเครือข่ายวิชาชีพ สมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ และบุคลากรของศูนย์เครือข่ายฯ พบว่า ตัวแปรระดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพทั้งในภาพรวมและทั้งองค์ประกอบย่อย 4 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าระดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ต่างกัน กล่าวคือ (2.1.1) ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับรูปแบบและกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพในภาพรวม และความต้องการจำเป็นด้านบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ ด้านกระบวนการและกิจกรรมการดำเนินงานเพื่อพัฒนาวิชาชีพ และด้านผลการดำเนินงาน พบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มบุคลากรศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการจำเป็นสูงกว่ากลุ่มสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ และสูงกว่ากลุ่มประธานเครือข่ายวิชาชีพ (2.1.2) ความต้องการจำเป็นด้านโครงสร้างของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ พบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มบุคลากรศูนย์เครือข่ายฯ มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการจำเป็นสูงกว่ากลุ่มสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ

3. รูปแบบและแนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ /ศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีการปฏิบัติ

รูปแบบของกิจกรรมที่เครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีการปฏิบัติดีดำเนินการพัฒนาวิชาชีพให้แก่สมาชิกมีด้วยกัน 4 ลักษณะ คือ การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้/จัดนิทรรศการทางวิชาการเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรม และผลงานของเครือข่าย การศึกษาดูงาน และการให้คำแนะนำปรึกษาแก่สมาชิกเป็นรายบุคคล

ระบบการทำงานของเครือข่ายวิชาชีพ พบว่ามีการจัดโครงสร้างของเครือข่ายวิชาชีพที่ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารเครือข่ายหลายระดับ โดยคณะกรรมการแต่ละระดับวางระบบการทำงานที่มีการประสานความร่วมมือกันเป็นอย่างดี มีการแบ่งความรับผิดชอบให้คณะกรรมการแต่ละระดับรับผิดชอบดูแลสมาชิกที่มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายย่อยๆ ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่ต่างๆ จำแนกตามสังกัดโรงเรียน ระยะห่างระหว่างสถานศึกษา และความสนิทสนมส่วนตัวของสมาชิก คณะกรรมการบริหารเหล่านี้มาจากการเลือกตั้ง โดยมีเลขานุการเครือข่ายคอยเป็นผู้ประสานงาน และให้สมาชิกแต่ละเครือข่ายย่อยได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพึ่งพิงกัน ลักษณะการทำงานของเครือข่ายวิชาชีพจะเน้นการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกับเครือข่ายวิชาชีพอื่นๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานที่ประสานความร่วมมือและเอื้อประโยชน์ร่วมกันในการพัฒนาวิชาชีพแก่สมาชิก ขณะที่ระบบการทำงานของศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) มีการกำหนดโครงสร้างการดำเนินงานที่ประกอบด้วยคณะกรรมการมาจากหลายหน่วยงานตามโครงสร้างที่คุรุสภากำหนดและมีศูนย์เครือข่ายย่อยร่วมพัฒนาวิชาชีพแก่สมาชิก

แนวทางการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพของคุรุสภาที่มีการปฏิบัติดีทุกแห่งมีการวางระบบการทำงานตามระบบ PDCA จุดเด่นของเครือข่ายวิชาชีพของคุรุสภาที่มีการปฏิบัติดีจากการศึกษาคั้งนี้มี 8 ประการ คือ 1) สมาชิกของเครือข่ายวิชาชีพมีศักยภาพสูงและมีเป้าหมายในการพัฒนาวิชาชีพร่วมกันชัดเจน โดยมีผู้นำที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 2) กิจกรรมเพื่อพัฒนาวิชาชีพให้แก่สมาชิกเกิดจากความคิดเห็นร่วมกัน และมีการเปิดโอกาสให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเติมเต็มให้แก่กัน 3) กิจกรรมพัฒนาวิชาชีพมีหลากหลายรูปแบบที่สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิก 4) มีรูปแบบการทำงานที่มีการสร้างเครือข่ายทำงานกับเครือข่ายวิชาชีพอื่นๆ เกิดการประสานความร่วมมือและเอื้อประโยชน์ร่วมกัน เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและพึ่งพิงกัน 5) การมีจุดมุ่งหมายหลักที่ไม่เน้นผลประโยชน์ด้านเงิน

ทองหรือวัตถุสิ่งของ 6) การมีระบบการทำงานที่มีผู้ประสานงานประจำอำเภอที่เอื้อต่อการขับเคลื่อนกิจกรรมของเครือข่าย 7) มีการทำความเข้าใจและให้ความรู้กับสมาชิกเครือข่ายวิชาชีพ ทำให้ทุกคนเข้าใจบทบาทและหน้าที่ไปในทิศทางเดียวกัน และเกิดการขยายเครือข่ายวิชาชีพ และ 8) การเลือกผู้บริหารศูนย์เครือข่ายฯ และ อสคบ. ประจำศูนย์เครือข่ายฯ ที่มีมนุษยสัมพันธ์ คอยช่วยเหลือและให้บริการด้านการพัฒนาวิชาชีพแก่ครูและบุคลากร

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพของครูสภาควรได้นำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพที่ได้จากการศึกษาเครือข่ายวิชาชีพที่มีการปฏิบัติดีไปเผยแพร่และขยายผลด้วยรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ต่อไป
2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าระดับความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินงานและรูปแบบกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิชาชีพของกลุ่มบุคลากรศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) มีอยู่ในระดับสูง สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาควรได้มีการวางแผน ออกแบบ และกำหนดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาบุคลากรกลุ่มดังกล่าวให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นที่เกิดขึ้น
3. เครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ควรนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภาไปกำหนดเป็นแผนงานหรือโครงการเสริมเพื่อส่งเสริมให้เครือข่ายวิชาชีพเกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของเครือข่ายวิชาชีพของครูสภา การวิจัยครั้งต่อไปควรได้มีการนำรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวิชาชีพของเครือข่ายวิชาชีพที่มีการปฏิบัติดี (good practice) ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปพัฒนาและทดลองใช้ เพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นภายใต้แบบแผนการวิจัยที่รัดกุมและน่าเชื่อถือ
2. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าบุคลากรของเครือข่ายวิชาชีพและศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ยังมีระดับความต้องการจำเป็นสูงในหลายด้าน ดังนั้นควรได้มีการพัฒนาสื่อ นวัตกรรม โครงการ/กิจกรรมต่างๆ สำหรับใช้ในการพัฒนาวิชาชีพแก่กลุ่มบุคลากรดังกล่าว และศึกษาผลที่เกิดขึ้นต่อไป
3. การวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จเกี่ยวกับการดำเนินงานของเครือข่ายวิชาชีพ/ศูนย์เครือข่ายฯ (ศมจ.) ด้วยการสำรวจความคิดเห็น และสอบถามจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องต่างๆ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรได้มีการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการวิเคราะห์ที่น่าเชื่อถือและทันสมัย เช่น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์สมการเชิงเส้น (LISREL) เพื่อให้สามารถสรุปอ้างอิงและอธิบายผลที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น
4. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงานเครือข่ายวิชาชีพและผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น แต่ยังไม่ได้ศึกษาเชิงประเมินถึงประสิทธิภาพของเครือข่ายวิชาชีพ ดังนั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรจะได้มีสังเคราะห์มาตรฐานวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพในแต่ละเครือข่าย เช่น มาตรฐานด้านผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา มาตรฐานด้านกระบวนการ มาตรฐานผลการดำเนินงาน เป็นต้น แล้วนำไปพัฒนาเป็นมาตรฐานหรือตัวบ่งชี้สำหรับใช้ในการประเมินแต่ละเครือข่ายวิชาชีพต่อไป